

BULDAN TİCARET ODASI

ROMANYA ULKE RAPORU

ŞUBAT 2018

İÇİNDEKİLER

1.	GENEL BİLGİ	6
1.1.	COĞRAFİ KONUM	7
1.2.	SİYASİ VE İDARİ YAPI.....	7
1.3.	NÜFUS VE İŞGÜCÜ	8
2.	GENEL EKONOMİK DURUM.....	8
2.1.	EKONOMİK YAPI	9
2.2.	EKONOMİ POLİTİKALARI	9
2.3.	EKONOMİK PERFORMANS	10
3.	DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR.....	10
3.	DIŞ TİCARET	11
3.1.	ROMANYA'NIN İHRACATI	11
3.2.	ROMANYA'NIN İTHALATI	12
4.	DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE VERGİLER	13
4.1.	DIŞ TİCARET POLİTİKASI.....	13
4.2.	İTHALAT REJİMİ	14
4.3.	TARİFELER VE DİĞER VERGİLER	14
5.	TÜRKİYE İLE TİCARET	15
5.1.	TÜRKİYE'NİN ROMANYA'YA İHRACATI	15
5.2.	TÜRKİYE'NİN ROMANYA'DAN İTHALATI	16
6.	BULDAN İLÇESİNİN ROMANYA İLE DIŞ TİCARETİ	17
7.	İKİ ÜLKE ARASINDAKİ ANLAŞMA VE PROTOKOLLER	17
8.	PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER.....	17
8.1.	FİKRİ, SİNAİ MÜLKİYET HAKLARI	17
8.2.	DAĞITIM KANALLARI	18
8.3.	TÜKETİCİ TERCİHLERİ	18
8.4.	REKLAM VE PROMOSYON	19
8.5.	AMBALAJ, PAKETLEME VE ETİKETLEME	19
8.6.	ANLAŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ	20
8.7.	KAMU İHALELERİ	20
8.8.	FUAR KATILIMLARININ SAĞLANMASI.....	20
8.8.1.	2018 YILI İÇERİSİNDE ÖNE ÇIKAN FUARLAR.....	20
9.	İŞADAMLARININ PAZARDA DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR.....	21
9.1.	TİCARETİ ETKİLEYEN KÜLTÜREL FAKTÖRLER	21

9.2.	PARA KULLANIMI	21
9.3.	ROMANYA'DAKİ RESMİ TATİLLER	21
9.4.	KULLANILAN LİSAN.....	21
9.5.	ULAŞIM.....	21
9.6.	HABERLEŞME	22
9.7.	YEREL SAAT.....	22
9.8.	BARINMA	22
9.9.	SAĞLIK	22
9.10.	İKLİM	22
9.11.	GÜVENLİK.....	23
10.	SWOT ANALİZİ	23
11.	YARARLI ADRESLER	25
12.	KAYNAKÇA.....	26

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Romanya'ya Ait Temel Ekonomik Göstergeler	8
Tablo 2: Doğrudan Yabancı Yatırım İstatistikleri (\$1.000.000).....	10
Tablo 3: Dış Ticaret Göstergeleri (\$ 1.000.000)	11
Tablo 4: İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (\$ 1.000.000)	12
Tablo 5: Başlıca Ülkeler İtibarı ile İhracat (\$ 1.000.000)	12
Tablo 6: İthal Ettiği Başlıca Ürünler (\$ 1.000.000)	13
Tablo 7: Başlıca Ülkeler İtibarı ile İthalat (\$ 1.000.000)	13
Tablo 9: Türkiye-Romanya Dış Ticaret Seyri (\$ 1.000.000)	15
Tablo 10: Türkiye'nin Romanya'ya İhracatında Başlıca Ürünler (\$ 1.000)	15
Tablo 11: Türkiye'nin Romanya'dan İthalatında Başlıca Ürünler (1.000 Dolar).....	16
Tablo 12: Bursa ilinin Romanya ile Dış Ticareti	17

YÖNETİCİ ÖZETİ

- 19,7 milyon nüfusa sahip olan Romanya, Güneydoğu Avrupa'da Karadeniz kıyısında yer almaktadır. Batı Avrupa ülkelerine yakın ve önemli ticaret yollarının kesiştiği bir bölgede olması Romanya'nın coğrafi avantajları arasındadır. Nüfusu ve 238 Bin m²'lik yüzölçümü ile Romanya ülkemizden sonra Balkanların en büyük ülkesidir. Romanya, Bulgaristan, Macaristan, Moldova, Sırbistan ve Ukrayna ile komşudur.
- Çok partili, iki kamaralı meclis sistemine dayalı Romanya'da Parlamento, Senato ve Temsilciler Meclisi'nden oluşmaktadır. Seçimler 4 yılda bir yapılmaktadır. 2014 Kasım ayındaki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Klaus Iohannis, Romanya Cumhurbaşkanı seçilmiştir.
- 2016 yılında Romanya'ya ihracatımız 3 Milyar Dolar, Romanya'dan ithalatımız 2,5 milyar Dolar olmak üzere, toplam ikili ticaret hacmi 5,5 milyar Dolar civarında gerçekleşmiştir. İkili ticaret hacminin 10 milyar Dolar'a yükseltilmesi ortak hedef olarak belirlenmiştir.
- 2017 yılının 4. çeyreğinde Romanya, 2016 yılının aynı dönemi ile kıyasla % 7 oranında AB içinde GSYİH büyümesinde en yüksek orana sahip oldu. 3. çeyrekte 2014 yılının 4. çeyreğine kadar olan veriler, Romanya'nın GSYİH büyümesinin 0,6 olduğunu ve bu oran AB'deki diğer devletlerin büyümesine kıyasla orta seviyede olduğunu gösteriyor.
- Ocak 2018 istatistiklerine göre, Romanya'da işsizlik oranı yaklaşık olarak % 5 , enflasyon oranı % 2,8 civarındadır.
- Romanya 2016 yılında yaklaşık 63,5 milyar dolar değerinde ihracat; 74,6 milyar dolarlık ithalata hacmine sahiptir.
- Ülkenin başlıca ihracat pazarlarının başında Almanya, İtalya, Fransa, Macaristan, Birleşik Krallık, Bulgaristan ve Türkiye gelmektedir.
- Ekonomi Bakanlığı verilerine göre 2016 yılı itibarıyla Romanya'da kayıtlı olan Türk sermayeli firması sayısı 14.369'dur.
- Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, son yıllarda Bursa ve Romanya arasındaki ticarete artış yaşanmakta olduğu gözlenirken, 2017 yılında, 270 Milyon dolar ihracat gerçekleştirilirken, ithalat rakamı 120 milyon dolar civarında olduğunu söylemek mümkündür.
- Uludağ İhracatçılar Birliği verilerine göre ilimizde Romanya'ya ihracat yapan 606 firma bulunmaktadır.

1. GENEL BİLGİ

Resmi Adı	Romanya Cumhuriyeti
Yönetim Biçimi	Çok Partili Cumhuriyet
Devlet Başkanı	Klaus Iohannis
Başkent	Bükreş
Nüfus	19.759.000 (IMF, 2017 tahmini)
Yüz Ölçümü (km²)	238.391
Dil	Romence
Etnik Yapı	Romen, Macar, Alman, Ukraynalı, Diğer
Dini Yapı	Hrisytiyan Çoğunluk
Para Birimi	Rumen Leyi (RON)
GSYİH (Milyon \$)	204.943 (IMF, 2017 tahmini)
KBGSYİH (\$)	10.372 (IMF, 2017 tahmini)
Büyüme Oranı (%)	5,5 (IMF, 2017 tahmini)

1.1. COĞRAFI KONUM

Asya, Avrupa ve Ortadoğu'nun kavşak noktasında, Tuna Nehri ve Karadeniz yakınlarında yer alan Romanya, coğrafi yerleşim açısından oldukça stratejik bir konuma sahiptir. Büyük bir ekonomik potansiyeli elinde bulunduran ülke, gelişmiş sanayi ve tarım alanlarının yanı sıra zengin doğa kaynaklarına da sahiptir.

19,7 milyonluk nüfusu ve 238 391 kilometre karelik yüzölçümü ile Avrupa'nın güney doğusunda yer alan Romanya, Bulgaristan (608 km), Macaristan (443 km), Moldova (450 km), Sırbistan (476 km) ve Ukrayna (531 km) ile sınıra sahiptir.

Başkenti Bükreş olan ülkenin diğer önemli şehirleri Köstence, Yaş, Timisoara, Cluj-Napoca, Galati, Braşov ve Craiova'dır.

1.2. SİYASİ VE İDARİ YAPISI

Romenler, diğer Latin ulusları gibi M.S. ilk 1 000 yıl içinde ortaya çıkmış ve Trakyalı ataları olan Hint-Avrupa köklü "Dacia"lılar ile aynı bölgede yaşamışlardır. Bugün Romenler Doğu Roma dünyasının yegane temsilcisidir ve Romence de İspanyolca, İtalyanca ve Fransızca'nın yanında başlıca Latin kökenli dillerden birisidir.

İlk kez 1859 yılında Wallachia ve Moldavia prensliklerinin birleşmesi ile doğan Romen ulus devleti, 400 yıl kadar Osmanlı egemenliğinde kalmış ve 1878 yılında resmi bağımsızlığını ilan ederek üç yıl sonra da bir krallık haline gelmiştir. Ancak söz konusu krallık, Romen nüfusun sadece bir kısmını kapsamış, 3 milyon kişi Macaristan yönetimindeki Transilvanya'da, 2 milyon kişi Rusya kontrolündeki Bessarabia'da ve küçük gruplar da Bulgaristan'a ait bulunan Dobruca bölgesinde kalmışlardır. Krallığın, Romanyalıların tamamını bir yönetim altında toplama hedefi, ancak I. Dünya Savaşı'nın ardından 1918 yılında Transilvanya, Bessarabia, Bukovina ve güney Dobruca bölgelerinin Romanya ile birleşmesi ile gerçekleştirilmiştir. Böylelikle ülke bir anda iki misli büyümüş, ancak bu yeni bölgelerin ekonomik gelişmesi, ya da tam anlamıyla entegre olması sağlanamamıştır.

II. Dünya Savaşı sonrası ülke, diğer Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri gibi Sovyet egemenliği altına girerek komünist rejimi benimsemiştir. 1945 yılında Sovyetler Birliği destekli Romanya Komünist Partisi (RCP) yönetimi ele geçirmiş, 1947 yılı sonunda Kral Michael tahttan çekilerek ülke Romanya Halk Cumhuriyeti adını almıştır.

1950'li yıllarda Moskova ile bağları zayıflasa da, Gheorghe Gheorghiu-Dej yönetimindeki RCP, Stalinist ekonomi politikalarının tamamını uygulamıştır. 1965 yılında yönetimi devralan Nicolae Çavuşesku (Ceausescu) devlet konseyi başkanı olmuş, ülkenin adı Romanya Sosyalist Cumhuriyeti olarak değişmiştir. Gizli polis teşkilatının da desteğiyle Çavuşesku olağanüstü bir kişisel güç kazanmış, özellikle 1980'li yılların sonlarına doğru ülke yönetiminin bütün kilit noktalarına Çavuşesku'nun aile üyeleri ve arkadaşları yerleştirilmiştir.

Doğu Avrupa ülkelerinde komünist rejimlerin sarsıldığı 1989 yılı sonlarında, ülkenin Timoşoara kentinde rejime karşı ilk tepkiler başlamış, bastırılan gösterilerin Bükreş'e sıçraması ile birlikte olaylar hızla gelişmiş, 25 Aralık 1989'da Nicolae Çavuşesku ile eşi idam edilmiştir.

Tüm ülkeye yayılan ayaklanmalar sonucu, Ulusal Kurtuluş Cephesi (National Salvation Front) sosyalist rejime son vermiş, 1990 yılında da serbest seçimler yapılarak ülkede çok partili demokratik sisteme geçilmiştir. Romanya, halen çok partili parlamento sistemi ve Senato ile Millet Meclisinden oluşan ikimeclisli yönetilen demokratik bir Cumhuriyettir.

1.3. NÜFUS VE İŞGÜCÜ

1990 yılından beri, gerek dışarıya göç, gerekse artan ölüm ve azalan doğum oranları nedeniyle, Romanya'nın nüfusu sürekli azalma kaydetmiştir. 1990 yılında 23,21 milyon kişi olan ülke nüfusu, 2016 yılında 19,8 milyon kişiye kadar düşmüştür.

Ülkenin nüfus azalışında doğal sebeplerin yanı sıra göç de önemli bir faktörü oluşturmaktadır. Nüfusun azalmış olmasına, yurtdışına çalışmaya gidenlerin önemli ölçüde sebep olduğu tahmin edilmektedir. Diğer taraftan Uluslararası Göç Örgütü, yurtdışında çalışmakta olan Romensayısını 2 milyon kişi olarak belirtmektedir ki bu rakam da yetişkin nüfusun yaklaşık %10'luk kısmına karşılık gelmektedir. 1990'lı yıllarda başlayan dış göçün başlangıçtaki hedef ülkeleri Yugoslavya ve Polonya gibi Doğu Avrupa ülkeleri iken bugün Almanya, İtalya, İspanya gibi Batı Avrupa ülkeleri ve İsrail en fazla tercih edilen yabancı ülkeler haline gelmiştir.

Ülkenin nüfusunun %89,5'i Romenlerden oluşmaktadır. Ülkede resmi olarak Macarlar (%6,6), Çingenerler (%2,5) ve Almanlar (%0,5) da dahil olmak üzere 13 azınlık grubu mevcuttur.

Romanya halkının yaklaşık %96'sı okur-yazardır. Nüfusun ortalama yaşı 39,7 olan Romanya, Batı Avrupa ülkelerine göre daha genç bir nüfusa sahiptir. Bununla beraber, azalan doğum oranı, bu durumun değişeceğine ve gelecek 10 yılın sonuna doğru, ülkedeki yaşlı nüfusun çalışma yaşındaki nüfusa bağımlılık oranının yükseleceğine işaret etmektedir. Ülkede 14 yaş altı nüfusta azalma gözlenirken, 65 yaş üstü nüfus ise artmaktadır. Bu durumun, emeklilik, sosyal sigorta ve sağlık sistemi üzerinde bir baskı oluşturması beklenmektedir.

Komünist sistemin yıkılmasının ardından, ülkenin işgücü yapısı ve büyüklüğü de önemli ölçüde değişiklik göstermiştir. Özellikle 1990'lı yıllardaki yavaş büyüme ile işgücü ile ilgili güncel verilerin temin etme ve bu bilgileri yorumlamak zorlaşmıştır.

Ülkede kayıtlı işsizlik Aralık 1999'da en yüksek seviyeye çıkarak toplam işgücünün %11,8'i düzeyine ulaştıktan sonra 2016 yılı itibarıyla %6 düzeyine kadar gerilemiştir.

İşsizler, emekliler, kırsal kesimde çalışan ücretliler, düşük ücretli işlerde çalışan büyük kentlerde yaşayan büyük aileler ile Moldova sınırındaki bölgelerde ve daha az gelişmiş olan kuzeydoğu bölgelerinde yaşayan kesimler, ülkede yoksulluktan en fazla zarar gören nüfusu oluşturmaktadır. Önümüzdeki dönemde diğer AB ülkelerine yönelik göçün tahmin edilememesi işgücü ile ilgili olarak belirsizlik yaratmaktadır. 2014 yılı itibarıyla diğer AB ülkeleri tarafından Romen işgücüne yönelik uygulanan geçici kısıtlamaların sona ermesi de ülkeden kalifiye işgücünün göçünü artıracak unsurlardan biridir.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Tablo 1: Romanya'ya Ait Temel Ekonomik Göstergeler

	2015 ^a	2016 ^a	2017 ^b	2018 ^b	2019 ^b	2020 ^b	2021 ^b	2022 ^b
GSYİH (Cari Fiyatlar -milyar \$)	177,52	187,59	204,94	233,49	251,98	268,67	284,8	288,13
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	3,94	4,82	5,5	4,4	3,79	3,29	3,3	3,28
Kişi Başına Düşen GSYİH (Cari Fiyatlar - \$)	8.934	9.493	10.372	11.817	12.754	13.600	14.417	14.587

Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	-0,6	-1,56	1,1	3,31	3,19	2,8	2,64	2,52
Nüfus (Milyon)	19,87	19,76	19,76	19,76	19,76	19,76	19,75	19,75
Cari İşlemler Dengesi (milyar \$)	-2,2	-4,39	-6,13	-6,78	-7,19	-7,66	-7,98	-8,41

Kaynak: IMF, Ekim 2017, a Gerçekleşen, b Tahmin

2.1. EKONOMİK YAPI

Avrupa'nın güney doğusunda yer alan ve Polonya'nın ardından Orta ve Doğu Avrupa'nın en büyük ikinci pazarı durumunda olan Romanya'da, sanayileşme sürecine girilmesiyle birlikte güçlü bir kırsal göç gerçekleşmiştir

II. Dünya Savaşı'ndan ağır yaralarla çıkan Romanya, ekonomisini kaldırmak için büyük bir mücadele dönemine girmiştir. Aralık 1989 Devrimi'nden sonra serbest piyasa sistemine adapte olmaya başlayan Romanya, iktisadi gelişme amacıyla dış ticarete önem vermiştir. Ayrıca, yine bu amaçla pek çok reformlar yapılmıştır.

Kısa sürede hisselerinin çoğu devlet kontrolü altında bulunan bütün kuruluşların hızlı ve şeffaf bir biçimde özelleştirilmesi ve vatandaşların hayat standardının yükseltilmesi yönünde politikalar uygulamaya konulmuştur. Bu reformlar özellikle, IMF, Dünya Bankası ve Avrupa Birliği gibi uluslararası oluşumlar tarafından desteklenmiştir. Bu önemlilerle beraber Ocak 2007 itibarıyla ülkenin Avrupa Birliği üyesi olması, Romanya'yı Avrupa'nın cazip ülkelerinden biri haline getirmiştir.

Ülke ekonomisinin karşı karşıya olduğu çeşitli problemler bulunmaktadır. Ülkede kayıt dışı ekonomimin büyük olması, vergi sistemine düşük oranda katkı sağlayabilen kırsal nüfusun yüksek olması, vergilerin düzenli olarak toplanamaması gibi sorunlardan dolayı vergi gelirleri yeterli düzeye ulaşamamaktadır. Bu nedenle eğitim, sağlık, refah, altyapı ve güvenlik harcamaları yeterli düzeyde gerçekleştirilememektedir. Romanya Doğu Avrupa ülkeleri arasında en düşük kişi başı gelire, çevre standartları açısından en düşük seviyeye, en yüksek ödenmiş vergi borçlarına ve en düşük eğitim harcamasına sahiptir. Ülkenin Euro Bölgesi ile kurmuş olduğu sıkı ticari ve mali bağlar, ekonomisini bu bölgedeki gelişmelere karşı riskli hale getirmektedir.

2.2. EKONOMİ POLİTİKALARI

Ülkede 2000'li yıllarda yaşanan hızlı büyüme, ekonomik değerlerdeki yükselişler ve AB üyeliği sonrası bu trendin devam etmesi sürecinde 2007 yılında % 6,3 2008 yılında ise % 7,3 gibi AB ortalamalarının üzerinde GSYİH büyüme oranları yakalanmış fakat 2008 yılında yaşanan küresel finansal kriz nedeniyle bu süreç kesintiye uğramıştır. 2009 yılında % 6,6'lık bir küçülme sonrası 2010 yılında bir miktar toparlanma gözlenmiş olmakla birlikte küçülme oranı % 1,6 olarak gerçekleşmiştir.

2015 yılına gelindiğinde Romanya GSYİH % 3,9 oranında büyüme göstermiştir. 2016 yılında gerçekleşen büyüme oranı % 4,8'dir. Ülke GSYİH'sı 2008 yılında zirve noktası olan 204,3 milyar dolara ulaşmış fakat bu oran kriz sonrası 2011 yılında 185 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2015 itibarıyla söz konusu büyüklük 177 milyar dolar, 2016 yılında ise 187 milyar dolar olmuştur. GSYİH'daki büyüme oranı ihracata ve yerel talebe bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

Ülkedeki maliye politikaları vergi oranlarını azaltırken vergi tabanının genişletilmesi, vergi kaçakçılığının önlenmesi, IMF ve AB üzerinde anlaşılması konularında bütçe hedeflerine ulaşılmasını kapsamaktadır.

2.3. EKONOMİK PERFORMANS

Euro Bölgesi'nde yaşanmakta olan krizin Romanya'nın makroekonomik değerleri üzerindeki etkisini devam ettirmesi beklenmektedir. Romanya ihracatının %70'inden fazlasını AB'ne gerçekleştirmektedir. Banka varlıklarının yaklaşık % 82'si AB ülkelerinde yerleşik bankalara aittir. AB'nde yaşanan kriz Rumen ekonomisini etkilemeye devam etmekte, yabancı firmalar Romanya'da yatırım gerçekleştirme konusunda çekimser kalmaktadırlar. Ülkenin 2017-2020 döneminde ise ortalama büyüme oranının % 3,4 civarında olması öngörülmektedir.

Romanya'nın AB fonlarından faydalanma miktarının önümüzdeki dönemde diğer yıllara göre daha fazla olması beklenmektedir. bu durumun da ülke ekonomisinde olumlu bir etki yaratacağı tahmin edilmektedir. 2014-20 yılları için Romanya'nın kullanabileceği fon miktarı 22 milyar€ düzeyindedir. Ayrıca tarım sektörü için fon miktarı ise 17,5 milyar€'dur.

Ülkedeki enflasyon oranı 2015 yılı için % -0,6 iken 2016 yılı için tahmini % -1,6'dır. 1 Ocak 2016 yılında KDV oranının % 24'den % 20'ye düşmesinin enflasyon oranını etkilemesi beklenmektedir. Enflasyonun 2017 itibarıyla ise % 1,3'e yükselmesi beklenmektedir. 2018-2020 yılları için ise % 2,7 yıllık ortalama enflasyon beklentisi söz konusudur.

3. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

EIU'e göre 2016 yılında Romanya'da gerçekleşen doğrudan yabancı yatırım miktarı 3,9 milyar dolar iken söz konusu yıl itibarıyla ülkedeki toplam doğrudan yatırım stoğu miktarı 76,9 milyar dolardır.

Tablo 2: Doğrudan Yabancı Yatırım İstatistikleri (\$1.000.000)

Veriler	2012a	2013a	2014a	2015a	2016a	2017b	2018b	2019b	2020b	2021b
Ülkeye giren DYY	3,0	3,9	3,9	4,3	5,4	4,6	4,5	4,8	5,0	5,0
Ülkeye giren DYY (% GSYİH)	1,8	2,0	1,9	2,4	2,9	2,4	2,1	2,0	1,9	1,8
Ülkeye giren DYY (Gayrisafi sabit sermaye yatırımlarındaki payı, %)	6,5	8,1	8,0	9,8	12,6	10,4	9,4	9,2	8,9	8,2
Ülkeden çıkan DYY	0,2	0,1	-0,3	-1,0	-1,0	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Net DYY	3,3	3,9	3,6	3,3	4,3	4,3	4,2	4,5	4,7	4,7
DYY stoğu	76,6	84,1	76,0	73,3	76,9	81,5	86,0	90,8	95,8	100,8
Kişi başına DYY stoğu (\$)	3.797	4.191	3.805	3.686	3.890	4.143	4.394	4.662	4.943	5.226
DYY stoğu(%GSYİH)	44,6	43,9	38,1	41,3	41,0	41,7	39,8	38,4	36,9	35,5
Ülkeye giren DYY açısından dünyadaki payı (%)	0,12	0,16	0,21	0,17	0,26	0,19	0,20	0,21	0,21	0,20
DYY stoğu açısından dünyadaki payı (%)	0,35	0,37	0,31	0,28	0,27c	0,27	0,27	0,27	0,27	0,27

Kaynak: EIU-2017 Temmuz, a EIU Gerçekleşen, b EIU Tahmin, c EIU Öngörüsü

3. DIŞ TİCARET

Romanya hűkűmetinin en önemli hedefi sabit bir ekonomik bűyűmesine ulaŐmaktır. Bu baėlamda, özel giriŐimcileri desteklemek ve zgűr giriŐimi teŐvik etmek Yűrűtme faaliyetinin anaunsurlarıdır.

Hűkűmetin faaliyetleri, sabit ve önceden tahmin edilebilen bir iŐ ortamı ve zgűr rekabeti saėlamlaŐtırmak, ekonomik açısından ispatlanamayan devlet tekellerini kaldırmak, iŐ ortamının ve hűkűmet politikalarının Őeffaflıėını artırmak, para politikası ve iŐ piyasasını liberalleŐmeyi gibi hedefliyor.

Yurt içinde ticari politikasını tasarlamak ve yűrűtmekten, Ticaret Bakanlıėı'nın bűnyesinde faaliyet gösteren dıŐiŐleri birimi sorumludur. (www.dce.gov.ro, <http://www.portaldecomert.ro>). Bu kurum, iŐ ortamının temsilcilerine űncű piyasalardaki ithalat/ihracat fırsatları ve Romanya'nın uluslararası fuar ve sergilere katılma programları ile ilgili bildirmeyi saėlamaktadır.

Ticaret alanında sorumluluėu olan diğer kurumlar:

- ↓ Romanya Ticaret ve Yabancı Yatırım TeŐvik Ajansı (www.traderom.ro) – ihracatı teŐvik eden, ekonomik potansiyelini gösteren, i ve dıŐ piyasayı araŐtıran, i ve dıŐ ticaret alanlarında reklam yapan, ticareti kolaylaŐtıran, ulusal menfati olan kamu kuruluŐudur. 2009 itibariyle bu kurum, Romanya'da dıŐ yatırımlarını teŐvik etme görevini de űstlendi (www.arisinvest.ro)
- ↓ Eximbank Romanya (www.eximbank.ro) – Romen ihracatçıları, özellikle yűksek risk taŐıyanlar, faaliyetlerini dıŐ piyasalarda sűrdűrebilmeleri için, maddi açısından desteklemeyi hedefleyen bir kurumdur.

Tablo 3: Dış Ticaret Göstergeleri (\$ 1.000.000)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
İhracat	40.621	49.413	61.339	57.904	65.881	69.878	60.605	63.540
İthalat	54.256	62.007	74.663	70.259	73.452	77.889	69.858	74.551
Hacim	94.877	111.420	136.002	128.163	139.333	147.767	130.463	138.091
Denge	-13.635	-12.594	-13.324	-12.355	-7.570	-8.011	-9.253	-11.011

Kaynak: TradeMap

Trade Map verileri doėrultusunda Romanya'nın dıŐ ticareti için dönemsel bazda iniŐ-ıkıŐlar yaŐadıėını söylemek műmkűndűr. 2009-2011 yılları arasında artıŐta olan ihracat ve ithalat rakamları, 2012 ve 2015 yıllarında dűŐű eėilimi göstermiŐtir.

2016 yılında 63,5 Milyar Dolar değerinde ihracat, 74,4 Milyar Dolar değerinde ithalat gerçekleŐtiren űlkenin ticaret hacmi 138 Milyar Dolar olarak kaydedilirken, dıŐ ticarete açığı 11 Milyar Dolar civarındadır.

3.1. ROMANYA'NIN İHRACATI

BaŐlıca ihracat pazarlarının baŐında Almanya, İtalya, Fransa, Macaristan, BirleŐik Krallık, Bulgaristan ve Tűrkiye gelen Romanya'nın en fazla ihracatını gerçekleŐtirdiėi űrűnlerin baŐında kara taŐıtları için aksam ve parçaları, izole edilmiŐ tel, kablo; diėer izole edilmiŐ elektrik iletkenler; fiber optik kablolar, otomobil, steŐŐin vagonlar, yarıŐ arabaları, petrol yaėları ve bitűmenli minerallerden elde edilen yaėlar gelmektedir.

Tablo 4: İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (\$ 1.000.000)

GTİP No.	Ürünler	2014	2015	2016	2015/2016 % Değişim	
Genel Toplam		69.878	60.605	63.540	5	
1	8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	5.267	4.951	5.910	19
2	8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	3.842	3.648	4.163	14
3	8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	3.974	3.233	3.175	-2
4	8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, mücehhez tablolar	1.080	1.383	1.847	34
5	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	3.243	2.022	1.789	-12
6	9401	Oturmaya mahsus mobilyalar, aksam-parçaları	1.702	1.524	1.596	4,8
7	4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	1.607	1.378	1.440	4,5
8	1001	Buğday ve mahlut	1.281	769	1.263	64
9	8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	1.264	1.118	1.178	5,3
10	8414	Hava-vakum pompası, hava/gaz kompresörü, vantilatör, aspiratör	1.110	1.016	1.044	2,8

Kaynak: Trade Map

Tablo 5: Başlıca Ülkeler İtibarı ile İhracat (\$ 1.000.000)

Ülkeler	2014	2015	2016	2015/2016 Değişim (%)	
1	Almanya	13.441	11.970	13.666	14
2	İtalya	8.333	7.561	7.274	-4
3	Fransa	4.733	4.125	4.591	11
4	Macaristan	3.536	3.259	3.293	1,1
5	İngiltere	2.860	2.642	2.750	4,1
6	Bulgaristan	2.359	2.022	2.027	0,3
7	Türkiye	3.162	2.391	1.966	-18
8	İspanya	1.841	1.754	1.906	8,6
9	Polonya	1.738	1.625	1.833	13
10	Çek Cumhuriyeti	1.570	1.515	1.677	11

Kaynak: Trade Map

3.2. ROMANYA'NIN İTHALATI

Almanya, Macaristan, Fransa, Polonya, Çin, Hollanda ve Türkiye gibi başlıca ithalatçıları bulunan Romanya'nın ithal ettiği ürünlerin başında kara taşıtları için aksam ve parçalar, tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış), ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar), otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları, telli telefon-telgrafiçine elektrikli cihazlar girmektedir.

Romanya'nın Türkiye'den gerçekleştirdiği 2,8 Milyar Dolar ithalatı, dünya çapından gerçekleştirilen ithalatın %3,8'lik dilimini oluşturmaktadır.

Vebuithalatiçerisindeenbüyükpayasahipolanürüngrubumakine, metalaksamları, nükleerreaktörler, kazanlar ve bu ürünlerin aksam ve parçalarıdır.

Tablo 6: İthal Ettiği Başlıca Ürünler (\$ 1.000.000)

GTİP No.	Ürünler	2014	2015	2016	2015/2016 Değişim (%)	
Genel Toplam		77.889	69.858	74.551	7	
1	8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	3.029	2.820	2.996	6,2
2	3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	2.873	2.400	2.561	6,7
3	2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	4.796	2.518	2.294	-8,9
4	8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	1.433	1.452	1.878	29
5	8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	1.704	1.560	1.672	7,2
6	8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	1.577	1.487	1.664	12
7	8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı	1.092	1.049	1.201	14
8	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	1.540	1.210	1.015	-16
9	8542	Elektronik entegre devreler	867	841	1.013	21
10	3926	Plastikten diğer eşya	839	765	865	13

Kaynak: Trade Map

Tablo 7: Başlıca Ülkeler İtibarı ile İthalat (\$ 1.000.000)

Ülkeler	2014	2015	2016	2015/2016 % Değişim	
1	Almanya	14.871	13.847	15.299	10
2	İtalya	8.445	7.620	7.590	-0
3	Macaristan	6.100	5.552	5.517	-1
4	Fransa	4.420	3.905	4.142	6,1
5	Polonya	3.601	3.384	3.837	13
6	Çin	3.150	3.205	3.795	18
7	Hollanda	2.900	2.799	3.071	9,7
8	Türkiye	2.617	2.536	2.793	10
9	Avusturya	2.931	2.691	2.665	-1
10	Bulgaristan	2.232	2.064	2.277	10

Kaynak: Trade Map

4. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE VERGİLER

4.1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI

1989'dan bu yana Romanya, Batı ile ilişkilerini geliştirmeye yönelmiş, bu amaçla serbest piyasa ekonomisinin gereklerinin yerine getirilmesi ve buna uygun mevzuat değişikliklerin yapılması çabaları, ülkenin dış ticaret politikasına da yansımıştır. Ülke, GATT ve Dünya Ticaret Örgütü'nün kurucu üyelerindedir. 1993 yılında, Romanya, Avrupa Konseyi'nin de tam üyesi olmuştur.

Bununla beraber, Romanya'nın dış ticaret rejiminde çok sık değişiklikler yapılmış, kota ve tarife düzeyleri sıkça değiştirilmiştir. Ayrıca dış ticaret politikasında zaman zaman birbirine çelişen amaçlar gözetilmiş, ithalat kısıtlamaları ve ihracata zarar verecek politikalar eş zamanlı olarak kullanılmıştır.

1 Ocak 2007 tarihi itibarıyla Avrupa Birliği'ne tam üye olan ülke, üyelik kapsamında Avrupa Birliği Müktesebatı ile beraber Ortak Ticaret Politikası'na tamamen uyum sağlamıştır. Romanya, Türkiye ve AB dışındaki üçüncü ülkelere sanayi mamulü ithalatında AB'nin Ortak Gümrük Tarifesi (OGT), tarım ürünlerinde ise ilgili ülkelere taviz verilen ürünler dışında yine Dünya Ticaret Örgütü taahhütlerini uygulamaktadır.

4.2. İTHALAT REJİMİ

Romanya'yamali ihracat ve ithalatında genel olarak özel bir ruhsat gereksinimi duyulmamaktadır. Sadece

uluslararası anlaşmalara göre; ateşli silahlarla patlayıcı maddeler, bitki, hayvan ve insan sağlığına zarar verebilecek belirli malların ithalatı kısıtlama ve yasaklamalara tabidir.

Bu ürünlerin ithalatında kontrol amaçlı verilen ithal lisanslarının verildiği kuruluşlar aşağıda sıralanmıştır:

- ↓ Atık maddeler için Sağlık Bakanlığı ile Tarım ve Köy Kalkınma Bakanlığı
- ↓ Kamusağlığı ve çevre için tehlikeli maddelerin Sağlık Bakanlığı ile Tarım ve Köy Kalkınma Bakanlığı
- ↓ Silahlar ve patlayıcı maddeler için İçişleri ve İdari Reform Bakanlığı
- ↓ Radyoaktif ve nükleer ürünler için Nükleer Faaliyetlerin Kontrolü Milli Komisyonu
- ↓ İlaç yapımındaki tıbbi amaçlı kullanıma elverişli bazı kimyasal maddelerin İçişleri ve İdari Reform Bakanlığı

4.3. TARİFELER VE DİĞER VERGİLER

01.01.2007 tarihinde Romanya'nın AB'ye üye olduğu tarihten itibaren Romanya'nın ülkemize uygulamakta olduğu gümrük vergileri bakımından AB mevzuatı (1/95 ve 1/98 sayılı Türkiye-AB Ortaklık Konseyi Kararları, AKÇT Anlaşması) geçerli olmuştur.

Bu kapsamda Romanya Türkiye'den ithal edilen sanayi ürünlerine sıfır gümrük uygularken işlenmiş tarım ürünlerinin sanayi paylarını sınırlamış, temel tarım ürünlerinde ise 1/98 sayılı OKK ile taviz verilenler dışında yine DTÖ (Dünya Ticaret Örgütü) taahhütlerini uygulamaya devam etmiştir.

Herhangi bir ürüne, herhangi bir ülke için uygulanan vergi oranları ve tavizler AB'nin

"http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds/en/tarhome.htm" adresli tarifelere ilişkin web sitesinden öğrenilebilmektedir.

Romanya'da Kurumlar Vergisi oranı %16, gelir vergisi oranı %16, Katma Değer Vergisi oranı %20'dir. 2017 yılında KDV oranı %19 olarak uygulanacaktır.

Bazı ürün ve hizmetler için indirimli KDV oranları %9 ve %5 olarak uygulanmaktadır. Bu hizmet ve ürünler müze, kale, anıt, arkeolojik eserler, hayvanat bahçeleri, botanik bahçeleri, fuar ve sergilere girişte ödenen ücretler, kitap, gazete ve dergiler, ortopedik ürünler, ilaçlar ve konaklamadır. Sigorta şirketleri, bankalar ve finansal hizmetler KDV'den muaftr.

5. TÜRKİYE İLE TİCARET

Romanya'nın Türkiye ile ticari ilişkilerinin, Romanya'nın dış ticareti ile aynı seyrinde dalgalanmalar göstererek seyrettiği söylenebilir. 2004-2008 döneminde artışta olan ticaret hacmimiz, 2009 yılında bir önceki yıla kıyasla %40 oranında daralma göstermiştir.

Bu düşüş sonrası tekrar artışa geçilmiş olsa da dönemsel bazlı dalgalanmalar sürmektedir.

Tablo 8: Türkiye-Romanya Dış Ticaret Seyri (\$ 1.000.000)

YIL	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2004	1.235	1.7	2.935	-465
2005	1.785	2.286	4.071	-501
2006	2.350	2.669	5.019	-319
2007	3.644	3.113	6.757	531
2008	3.987	3.548	7.535	439
2009	2.216	2.258	4.474	-42
2010	2.599	3.449	6.048	-850
2011	2.878	3.801	6.680	-922
2012	2.497	3.236	5.733	-739
2013	2.616	3.593	6.209	-977
2014	3.008	3.363	6.371	-355
2015	2.817	2.600	5.417	217
2016	2.672	2.196	4.868	476
2016(Ocak-Kasım)	2.482	2.009	4.491	472
2017(Ocak-Kasım)	2.879	2.233	5.112	645

Kaynak: TÜİK

5.1. TÜRKİYE'NİN ROMANYA'YA İHRACATI

Türkiye, 2016 yılında Romanya'ya 2,6 Milyar Dolar değerinde ihracat gerçekleştirirken, bir önceki yıla kıyasla %5 oranında bir daralma yaşamıştır.

İhraç ettiğimiz ürünler arasında ilk üç sırayı sıkıştırma ile ateşlemeli içten yanmalı pistonlu motorlar (dizel ve yarı dizel), karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarları, demir veya çelikten diğer ince ve kalın borular ve içi boş profiller almaktadır.

Tablo 9: Türkiye'nin Romanya'ya İhracatında Başlıca Ürünler (\$ 1.000)

GTİP No.	Ürünler	2014	2015	2016	2015/1 Değişimi (%)
	Genel Toplam	3.008.010	2.815.506	2.672.005	-5
1 8408	Sıkıştırma ile ateşlemeli içten yanmalı pistonlu motorlar (dizel ve yarı dizel)	126.168	109.039	170.129	44
2 8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	210.920	171.167	162.093	60
3 7306	Demir veya çelikten diğer ince ve kalın borular ve içi boş profiller	78.840	67.561	73.138	-4
4 8703	Binekotomobiller ve esas itibarıyla insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar (yarış)	48.252	48.474	69.743	20
Romanya Ülke Raporu, Şubat 2018					15

5	8407	Kıvılcım ile ateşlemeli içten yanmalı doğrusal veya döner pistonlu motorlar (patlamalı motor)	351	34.640	55.481	-0
6	6006	Diğer örme mensucat	65.597	46.101	44.418	27
7	8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	42.020	36.973	44.381	32
8	5407	Sentetik filament ipliklerinden dokunmuş mensucat	52.215	44.415	44.226	31
9	0805	Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	34.074	34.126	43.365	49
10	7326	Demir veya çelikten diğer eşya:	18.938	28.942	38.061	-12

Kaynak: Trade Map

5.2. TÜRKİYE'NİN ROMANYA'DAN İTHALATI

Türkiye'nin Romanya'dan ithalettiği ürünlerin başında binek otomobilleri ve esas itibarıyla insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar, demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik \geq 600 mm) (sıcak haddelenmiş), karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar, dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları gelmektedir.

İhracat değerlerimizde gözlendiği gibi, ithalat değerlerimizde de bir düşüş söz konusudur. 2016 yılında tüm ürünler bazında incelendiğinde % 16 oranında bir daralma olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Türkiye'nin Romanya'dan İthalatında Başlıca Ürünler (1.000 Dolar)

GTİP No.	Ürünler	2014	2015	2016	2015/2016 % Değişim	
	Genel Toplam	3.363.233	2.598.908	2.195.672	-16	
1	8703	Binek otomobilleri ve esas itibarıyla insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar	347.992	384.353	281.420	-27
2	7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik \geq 600 mm) (sıcak haddelenmiş)	195.898	207.591	161.225	-22
3	8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	118.818	121.843	140.596	15
4	7204	Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları veya bunların eritilmesi ile elde edilmiş	469.413	149.884	107.583	-28
5	8407	Kıvılcım ile ateşlemeli içten yanmalı doğrusal veya döner pistonlu motorlar (patlamalı motor)	72.778	78.266	105.931	35
6	4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	88.242	72.750	98.574	35
7	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	505.297	220.073	94.096	-57
8	7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	65.466	85.554	68.940	-19
9	3305	Saç müstahzarları	72.563	65.988	68.373	3,6
10	1205	Rep veya kolza tohumları	45.519	56.567	51.899	-8

Kaynak: Trade Map

6. BULDAN İLÇESİNİN ROMANYA İLE DIŞ TİCARETİ

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, son yıllarda Bursa ve Romanya arasındaki ticarete artış yaşanmakta olduğu gözlenirken, 2017 yılında, 270 Milyon dolar ihracat gerçekleştirilirken, ithalat rakamı 120 milyon dolar civarında olduğunu söylemek mümkündür.

TOBB'nin 2016 verilerine göre Bursa'da Romanya sermayeli firma bulunmamaktadır.

Uludağ İhracatçı Birlikleri'nin verilerine göre ise Romanya'ya ihracat yapan firma sayımız 606'dır.

Tablo 11: Bursa ilinin Romanya ile Dış Ticareti

	İHRACAT	İTHALAT	HACİM	DENGE
2014	272.713.408	65.545.504	338.258.912	207.167.904
2015	232.823.733	80.338.858	313.162.591	152.484.875
2016	236.934.257	91.571.790	328.506.047	145.362.467
2017	270.812.571	120.484.651	391.297.222	150.327.920

Kaynak: TÜİK

7. İKİ ÜLKE ARASINDAKİ ANLAŞMA VE PROTOKOLLER

İki ülke arasında gelişen diplomatik ilişkilerin yanı sıra ekonomik temelde de ilişkiler her geçen yıl ivme kazanmaktadır. Bugün Romanya, Türkiye'nin Balkanlar'daki en büyük ticari ortağıdır.

İki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler bağlamında geçmişte imzalanan bir takım anlaşmalar bulunmaktadır. 1997 yılında Serbest Ticaret Anlaşması imzalayan iki ülke arasında 2001'de Enerji ve Altyapı Alanlarında İşbirliği Anlaşması ve Protokolü'nü imzalanmıştır. 2002 yılında Turizm İşbirliği Anlaşması, 2006 yılında ise Ticari ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır. 1 Ocak 2007'den itibaren ikili ticaret; Romanya'nın AB'ye katılımı nedeniyle feshedilmiş ve Gümrük Birliği kapsamına alınmıştır.

8. PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER

Bu bölümde fikri, sınai mülkiyet hakları, dağıtım kanalları, tüketici tercihleri, ambalaj, paketleme ve etiketleme, satış teknikleri ve satış etkileyen faktörler, fiyatlandırma ve ödeme koşulları, kamu ihaleleri gibi pazar ile ilgili bilgilere yer verilmektedir.

8.1. FİKRİ, SINAİ MÜLKİYETHAKLARI

Romanya, 1970 yılından bu yana Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (World Intellectual Property Organization/WIPO) üyesidir. Fikri mülkiyet hakları konusunda dünyadaki en önemli anlaşmalar olan Paris Konvansiyonu, Bern Konvansiyonu ve TRIPs Anlaşması'nı imzalamıştır. Fikri mülkiyet hakları ile ilgili ulusal mevzuatı bütünüyle Avrupa Birliği normları ile uyumlaştırılmıştır. Ülke Avrupa Patent Konvansiyonu üyesidir. Buluşlar, markalar, coğrafi işaretler, endüstriyel tasarım ve diğer fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin resmi kurum Telif Hakları ve Markalar Bürosu'dur.

Ülke, patentler, ticari markalar ve telif hakları ile ilgili mevzuatı düzenleyerek hukuki çerçeveyi tamamlanmış olmasına rağmen, uygulamada halen sorunlar yaşanmaktadır.

Sahte ve taklit ürünler ile mücadele, bu nedenle ülkenin birincil öncelikleri arasında yer almaktadır. Konu ile ilgili çıkartılan mevzuat, idari kapasite yetersizliği nedeniyle etkin bir biçimde uygulanamamaktadır. Avrupa

Komisyonu, konu ile ilgili olarak ülkenin sınır kontrollerini artırması ve çeşitli kamu kurumları arasında daha fazla işbirliği içinde çalışılması yönündeki önerilerini ve uyarılarını ülkeye sunmaktadır.

8.2. DAĞITIM KANALLARI

Büyük paketleyici ve işleyici firmalar daha fazla oranlarda ihracatçıdan veya doğrudan üreticiden alma yoluna gitseler de, tedarik zincirinde ithalatçıların rolü hala önemlidir. Romanya'da birçok büyük market de ürünlerini doğrudan ithal etme veya büyük ithalatçılardan temin etme yoluna gitmektedir. Marketler özellikle kendi markalarıyla satışını yaptıkları fason ürünleri doğrudan lokal üreticiden veya ihracatçılardan temin etmekte olup, acenta / temsilcilikler vasıtasıyla yapılan alımlar düşük düzeylerde kalmaktadır. Toptancılar ise genellikle gıda ürünlerinin perakendeciler vasıtasıyla tüketicilere ulaştırılması yönünde hareket etmektedir. Romanya'da daha önce küçük marketlerin domine ettiği perakendecilik sektöründe ise modern perakendecilik anlamında hiper ve süper marketlerin payı artış göstermiştir.

Tüketicilere gıda ürünlerinin sunulması büyük oranda süpermarket ve hipermarketler yoluyla yapılmaktadır. Ülkede ulusal veya uluslararası büyük zincir mağazalar mevcut olup, bunlar perakende dağıtım kanalının en önemli aktörleridir. Büyük hipermarketlerin birçoğu kendi markalarıyla fason üretim yaptırmakta, bazıları da doğrudan ithalat yoluna gitmektedir. Bu anlamda ihracatçılarımızın son tüketiciye ulaşmaları da (işletmeden son tüketiciye satış) mümkün görünmektedir. Ancak, özellikle küçük ve orta ölçekli ihracatçı firmalarımızın doğrudan bu satış gerçekleştirilmeleri güç olabilir. Çünkü böyle bir satışın ancak yerinde yapılacak güçlü bir tanıtım ve tutundurma kampanyası ile gerçekleştirilmesi mümkün görünmektedir. Ayrıca pazarda iyi bir müşteri portföyüne ve etkin bir dağıtım kanalına sahip olan, bölgesel pazarlardaki gelişmeleri ve tüketici tercihlerini iyi analiz edebilen bir ithalatçı/tüccar firmayla çalışılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

8.3. TÜKETİCİ TERCİHLERİ

Romanya pazarında, tüketici tercihlerini belirleyen unsurlar arasında kalite, fiyat ve ödeme koşulları başta gelmektedir. Bununla beraber, Romanya piyasasındaki tüketiciler için temel sorunun nakit sıkıntısı olduğu gerçeği göz önüne alınırsa, fiyat ve ödeme koşullarının, kaliteden daha ağırlıklı yer tuttuğunu belirtmek gerekir. Uzun dönem kredi olanaklarıyla satış yapılması, firmaları tüketici tercihleri açısından önemli bir avantaja sahip kılmaktadır.

Romanya pazarında reklam ve promosyon faaliyetleri, firmaları avantajlı duruma getirmektedir. Öte yandan, satış sonrası servis hizmetleri sunabilmek için yerli ortaklarla işbirliği yapmak önem kazanmaktadır. Romanya'da satış sonrası hizmetlerinin düzeyi tatmin edici olmaktan uzaktır. Yeterli eğitimi vererek yerli ortağı iyi hizmet verir duruma getirmek tüketici tercihleri üzerinde kayda değer olumlu etkiler yaratacaktır. Geçmişte Batı pazarlarına kapalı olmanın getirdiği rekabetten yoksunluk, tüketicileri satış sonrası hizmet alamaz duruma getirmiştir. Bu sorunun çözümü tüketici tercihlerinde belirleyici olabilmektedir.

Ülkedeki tüketicilerin genel giderlerine bakılacak olursa, en büyük payı, yiyecek ve içecek için yapılan giderlerin almakta olduğu görülür. Bu ürünlerin toplam tüketim harcamalarının içindeki payı %39,27 oranındadır. Toplam tüketim harcamaları içinde giyim eşyaları %3,43, ev eşyaları %5,19 ve ulaşım giderleri %11,35 pay almaktadır.

Ülkenin yaşadığı ekonomik sıkıntılara rağmen, nüfusun bir kısmının satın alma gücü son yıllarda önemli ölçüde yükselme göstermiştir. Komünist dönem sonrası Doğu Avrupa'daki tüm ülkelerin geçtiği dönüşüm sürecine nispeten geç giren Romanya'da harcanabilir kişi başına gelir halen Polonya, Slovakya gibi ülkelerin yaklaşık %25 altındadır. Bununla beraber tasarruf eğilimleri düşük ve tüketim eğilimleri yüksek olan Romenler yaşam standartlarını geliştirmeye çok meraklıdır.

Vergiler çıkarıldıktan sonra hane halkı gelirlerinin yaklaşık %79,3'lük kısmı harcanabilir gelir olarak değerlendirilmektedir. Tasarruf eğiliminin çok düşük olduğu ülkede, tüketim harcamaları, harcanabilir gelire kıyasla daha hızlı bir artış göstermektedir. Bu durum ülke pazarını özellikle ev eşyaları ve tüketiciye yönelik elektronik eşyalar bakımından cazip bir pazar haline getirmektedir.

Ülkede artan gelir dağılımı bozukluğu ve kırsal kesimin yoksulluğu da göz önüne alındığında farklı gelir gruplarındaki hedef tüketicilere farklı ürün ve stratejilerle yaklaşmak gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Ülkede 55 yaşın üzerindeki tüketiciler, ekonomik anlamda çok zor dönemler geçirmiş olmanın da etkisiyle ticari markalara fazla önem vermemektedir. Bununla beraber, belirli markalara bağımlılık özellikle genç nüfus içinde giderek yaygınlaşmaktadır.

30-34 yaş grubundaki tüketiciler en yüksek ortalama brüt harcanabilir gelire sahip nüfusu oluşturmaktadır. Bu grup özellikle seyahat ve eğlence gibi lüks tüketim kabul edilebilecek ürünlere yönelik olarak büyük talep göstermektedir. Bu kesim reklam ve markalı ürünlerin de temel hedef kitlesi olarak değerlendirilmektedir.

Buna karşılık 25 yaşın altındaki genç nüfus ile 60 yaş üstü yaşlı nüfus, harcanabilir gelir bakımından en kötü durumdaki nüfus gruplarıdır. Her iki grup da sadece temel tüketim maddelerin yönelmektedir. 25 yaş altı genç nüfus, düşük harcanabilir gelirine rağmen markalı ürünlere yönelik bir talep göstermektedir.

Markalı ürünlerin yönelebileceği bir diğer nüfus grubu da yıllık brüt geliri 8-10 bin dolar arasında değişen 47- 53 yaş grubu tüketicilerdir. Bu nüfus grubu fiyattan çok kaliteye önem vermektedir.

8.4. REKLAM VE PROMOSYON

Yabancı firmaların Romanya pazarında kullanabilecekleri reklam olanakları son dönemde artmıştır. Televizyonun dışında kalan reklam araçları arasında radyo, yazılı basın, filmler aracılığıyla duyuru ve kapı dolaşmak suretiyle yapılan reklam gibi araçlar yaygın biçimde kullanılmaya başlanmıştır. Billboard reklamcılığı hızla gelişmektedir. Toplu taşıma araçları üzerine de reklam alınabilmektedir.

Pazara kendi markası ile girmek isteyen ve özellikle de tüketim malları ihraç eden firmalar için mümkün olduğunca reklam ve promosyon faaliyeti yürütülmesi, özellikle de televizyon ve radyo gibi kitle iletişim medyasının kullanılması faydalı olabilecektir. Romen tüketiciler, televizyon, radyo ve billboard reklamcılığından çok etkilenmekte, bu reklamlarla tanıtılan ürünlerin çok güvenilir olduğunu düşünmektedir.

8.5. AMBALAJ, PAKETLEME VE ETİKETLEME

Romanya kalite ve güvenlik standartları Romanya Standartlar Enstitüsü yetkisi altındadır. Ülkede, standartları uluslararası standartlar ve AB standartlarına uygun hale getirmeye yönelik olarak mevzuat değişikliği çalışmaları yapılmıştır. Yeni standartların tamamının yakını ISO veya AB standartlarına uyumlandırılmıştır.

Romanya bitki ve hayvan sağlığı önlemlerini AB'ninkilerle uyumlaştırmaya başlamıştır. AB önlemlerinin adaptasyon ve uygulamasının Romanya'ya tavukçuluk ürünleri, sığır eti ve biyoteknoloji ürünleri ihracatına sert etkisi olması beklenmektedir.

Romanya'da üretilen ve ithal edilen malların ambalajları üzerine Tüketici Koruma Kanunu gereğince etiket koyma ve ambalajın içindeki mamulün ne olduğu hakkında açıklayıcı bilgi yazma zorunluluğu vardır.

İthalatı yapılan ürünlerin etiketleme, sağlık ve güvenlik ile ilgili kurallara uymaları yasal zorunluluktur. Yabancı ürünlere uygulanan özel kurallar bulunmamakla beraber ülkeye ihraç edilecek ürünler için Romence etiket hazırlanması gerekmektedir.

8.6. ANLAŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

Ülkede tahkim kararlarının ulusal mahkemeler tarafından uygulanma süreçleri diğer Batı ülkelerindeki gibidir. Bunun yanı sıra, Romanya Ticaret ve Sanayi Odası'nın bünyesinde bir Uluslararası Ticari Tahkim Mahkemesi faaliyet göstermektedir.

8.7. KAMU İHALELERİ

Romanya'da Açılan Yeni İhaleler Romanya Ulusal elektronik websitesinde (www.e-licitatie.ro) yer alan ve 1 Milyon Avroyu aşan ihalelerin listesi, T.C. Bükreş Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği'nden alınmaktadır.

Ayrıca <http://ihale.tobb.org.tr> adresinden'de ülke bazlı ihale duyurularına ulaşmak mümkündür.

8.8. FUAR KATILIMLARININ SAĞLANMASI

Ekonomi Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü, mal ticaretine ilişkin uluslararası fuarlara firmalarımızın katılımları ve organizatörlerin tanıtım harcamaları, "Yurt Dışında Gerçekleştirilen Fuar Katılımlarının Desteklenmesine İlişkin 2017/4 sayılı Karar" kapsamında desteklenmektedir.

Bu çerçevede, Bakanlık tarafından belirlenip ilan edilen sektörel nitelikteki uluslararası fuarlara firmalarımızın bireysel katılımı, bunun yanı sıra, yetkilendirilen organizatörlerce düzenlenen fuarlara milli katılım ve sektöründe önde gelen prestijli fuarlar katılımlı belirliliklemlerde de değişen tutarlarda desteklenmektedir.

8.8.1. 2018 YILI İÇERİSİNDE ÖNE ÇIKAN FUARLAR

- **Fuar Adı:** EEE

Tarih: 8–11 Mart 2018

Yer: Bükreş

Sektör: Enerji, Elektronik, Elektrik Mühendisliği ve Otomasyon

- **Fuar Adı:** 24. Construct Expo – Ambient – Romtherm -Hvac

Tarih: 8 – 11 Mart 2018

Yer: Bükreş

Sektör: Yapı, Isıtma, Soğutma

- **Fuar Adı:** Rommedica

Tarih: 19 – 21 Nisan 2018

Yer: Bükreş

Sektör: Tıbbi Malzemeler ve Ekipmanlar

- **Fuar Adı:** PackExpo2018

Tarih: 16 – 19 Mayıs 2018

Yer: Bükreş

Sektör: Ambalaj & Ambalaj Teknolojileri

- **Fuar Adı:** Inventika

Tarih: 10–13 Ekim 2018

Yer: Bükreş

Sektör: Teknoloji, Bilimsel Araştırma ve Yeni Teknolojiler

9. İŞADAMLARININ PAZARDA DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR

9.1. TİCARETİ ETKİLEYEN KÜLTÜREL FAKTÖRLER

Romanya'da iş ilişkilerini belirleyen özel bir takım gelenekler yoktur. Batı iş dünyasının uyguladığı standartlar uygulanır. Bununla beraber, Batı Avrupalı işadamlarından farklı olarak Romenler dakikliğe çok büyük önem vermemektedir.

Romenler sıcakkanlı insanlardır. Yabancıları oldukça iyi karşılarlar. Tanışmalarda tokalaşılır ve ziyarete gidildiğinde normal nezaket kuralları uygulanır. Toplantılarda kartvizit bulundurmamak ve tanışılan kişilere vermek önemlidir.

9.2. PARA KULLANIMI

1889/2005 sayılı AB Yönetmeliği çerçevesinde çıkartılan 195/2008 sayılı Kararname uyarınca, AB ülkelerine (Romanya dahil) giriş ve çıkışlar esnasında 10.000 euroyu aşan miktardaki her türlü nakit para ve anılan kararnamenin 1.maddesi uyarınca nakit para olarak kabul edilen çek, senet vb. kıymetli evrakın Gümrük idaresine bildirilmesi gerekmekte olup, sözkonusu bildirim yapılmadığı takdirde, kontrollerde tespit edilen nakit para/kıymetli evrakın değerinin 10.000 Euroyu aşan kısmınının % 40'sine kadar varan miktarlarda cezai müeyyidenin, ayrıca nakit para/kıymetli evrakta el konulmasının söz konusu olmaktadır.

Bu çerçevede, ağır cezai müeyyidelerle karşılaşılmasını bakımından vatandaşlarımızın Romanya'ya (ve diğer AB ülkelerine) yapacakları seyahatler esnasında ve AB ülkelerinden ayrılırken yanlarında bulunduracakları nakit para ve kıymetli evrakla (başkasına devredilmesi önünde bir kısıtlama olmayan nama yazılı çekler dahil) ilgili beyan yükümlülüklerine riayet etme konusunda azami hassasiyet göstermelerinin yararlı olacaktır.

Konu hakkındaki ayrıntılı malumata Avrupa Komisyonu'nun aşağıdaki web adresinden erişilmesi mümkün bulunmaktadır. http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_controls/cash_controls/index_en.htm

9.3. ROMANYA'DAKİ RESMİ TATİLLER

- ↓ 1-2 Ocak (Yeni Yıl)
- ↓ 6 Ocak (Ortodoks takviminde Paskalya)
- ↓ 1 Mayıs (İşçi Bayramı)
- ↓ 1 Aralık (Romanya Ulusal Günü)
- ↓ 25-26 Aralık (Noel)

9.4. KULLANILAN LİSAN

Romanya'da resmi dil Romence'dir Romence'de Latin alfabesi kullanılır. Bunun yanı sıra, ülkede başta İngilizce olmak üzere Fransızca ve Almanca da yaygın şekilde konuşulmaktadır.

9.5. ULAŞIM

Türkiye ile Romanya arasında THY ve Romanya Havayolu şirketi TAROM uçak seferleri düzenlemektedir. Ülkeye deniz yolu ile yolcu taşımacılığı pek bulunmamaktadır. Mevcut Ro-Ro taşımacılığı ise, talep yetersizliğinden dolayı fazla kullanılmamaktadır.

Ankara-Bükreş arası demiryolu seyahati 33 saat sürmektedir. Romanya içinde geceleri tren yolculuğu pek güvenli olmamakla beraber, Ankara-Bükreş hattında herhangi bir güvenlik sorunu yaşanmamaktadır. Ülkeye karayolu ile gidişte, Bulgaristan sınırında transit geçiş vizesi almak mümkündür.

Romanya'nın ulusal havayolları şirketi olan Tarom, Romanya, Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'nın önde gelen merkezlerine hizmet etmektedir. Ülkedeki tüm şehir ve kasabalarda havayolu servisleri mevcuttur.

Ülke içinde otomobil ile seyahat edilmesi halinde trafik kurallarına çok dikkatle uyulması gerekmektedir. Bükreş'te, büyük otellerin Otopeni Havaalanı'na otobüs hizmetleri vardır. Ayrıca havaalanında araba kiralama şirketleri de bulunmaktadır. Ayrıca Otopeni havaalanından şehir merkezine sürekli servis bulunmaktadır. Romanya'da çok iyi hizmet veren uluslararası ve yerli bir raylı sistem vardır. Günlük çalışan Wiener-Waltzer Ekspresi ile Viyana'dan Bükreş'e 20 saatte ulaşmak mümkündür.

9.6. HABERLEŞME

Ülkenin yerel telefon servisleri otomatik ve oldukça güvenilirdir. Uluslararası telefon ve telgraf bağlantıları genellikle iyidir.

Romanya'nın uluslararası telefon kodu 0040'dır. Ülke içinde alan kodları bulunmaktadır. Bükreş alan kodu 21, Köstence alan kodu 241'dir. Mobil telefon kullanımı çok yaygındır.

Büyük postanelerden ve otellerden faks göndermek mümkündür. İnternet ve e-mail yaygın kullanılmakta ve çok sayıda İnternet Café bulunmaktadır. Buralarda saati yaklaşık 1 dolara internet hizmetlerinden faydalanmak mümkündür. Ayrıca ülkede büyük kargo şirketlerinin temsilcilikleri vardır

9.7. YEREL SAAT

Romanya, Greenwich'e göre 2 saat ileridedir. (GMT+2 saat) Türkiye ile Romanya arasında saat farkı yoktur.

9.8. BARINMA

Romanya'da çok çeşitli oteller bulunmaktadır. Otel fiyatları, 50 dolardan başlayarak 250-300 dolara kadar çıkmaktadır. Ayrıca uzun dönemli kalınacak yerler de mevcuttur. Kalacak yer bulmak için uluslararası seyahat acenteleriyle ilişki kurulabilir ya da doğrudan temasa geçilebilir.

Önde gelen otellerde faks, teleks ve uluslararası telefon servisleri mevcuttur. Yatak, yemek ve diğer hizmet bedelleri yerel para ile, yerel paraya çevrilebilen herhangi bir para birimiyle, seyahat çekleriyle ve kredi kartlarıyla ödenebilir. Nakit Amerikan Doları ve Euro, kolaylıkla değiştirilebilir olduğu için yaygın bir ödeme aracıdır.

9.9. SAĞLIK

Romanya'da tıbbi bakım hala batı standartlarının altındadır. Bununla beraber özel klinikler mevcuttur.

9.10. İKLİM

İklim Avrupa'nın kıtasal özelliklerini yansıtır. Yazlar sıcak ve kışlar soğuktur. Özellikle dağlarda kar yağışı yoğunken ülkenin güney kesimlerinin ısıtıcıdır. En sıcak ay Temmuz (ortalama 16-30 derece), en soğuk ay ise Ocak'tır (ortalama eksi 7-1 derece). Buna karşılık en az yağış alan ay Şubat, en fazla yağış alan ay ise Haziran ayıdır.

9.11. GÜVENLİK

Güvenlik konusunda, sokaklarda hırsızlık ve kapkaççılık yaygın olmakla beraber, fiziki şiddet yok denecek kadar azdır. Ayrıca, ülkede geceleri sokaklar güvenlidir.

10. SWOT ANALİZİ

Güçlü yanlar	Zayıf yanlar
<ul style="list-style-type: none">• Makroekonomik istikrar• Nispeten öngörülebilir ve olumlu mali politika• Çoğu sanayi dalında tamamlanan özelleştirme ve yeniden yapılanma mali• Mevcut ağır ve hafif sanayi• Birkaç ana sanayi sektörü için gerçekleşen yüksek oranda doğrudan yabancı yatırım penetrasyonu sonucu artan doğrudan yatırım ve modernizasyon süreci• Üretimde Büyüme• Üretimin ihracatın ana tetikleyicisi olması (toplam ihracatın %75'i)• Yüksek eğitim ve nüfus oranı• Maliyet rekabet gücü (AB'deki endüstrinin işgücü maliyetleri arasında yer almak)• Yüksek ve orta-yüksek teknoloji sanayi üretiminin artan payı• Kümelerin geliştirilmesi• Geleneksel enerji kaynaklarının ve yenilenebilir enerjilerin geliştirilmesi	<ul style="list-style-type: none">• Yolsuzluk uygulamaları ve etkisiz yargı sistemi• Demografik kriz ve yaşlanan nüfus• Bulgaristan'daki ihracat payı CEE ortalamasının altında• Karmaşık sektörlerin ihracattaki payı açısından Romanya'nın, CEEC'ler arasında halen düşük değerlere sahip olması• AB'deki GSYİH'nın en yüksek enerji yoğunluğu• Üretimin düşük verimlilik ve rekabet gücünün yetersizliği nedeniyle engellenmesi• Çalışan başına verimliliğin AB'deki en düşük düzeyde olması• İnovasyon açısından AB'deki en düşük puan alması• Birçok sanayi şirketinde eski teknolojiler• Eğitim ve beceri uyumsuzlukları• Dengesiz enerji üretim politikası• Şubelerin çoğunda yeniden yapılanma ile mücadele için düşük öngörü kapasitesi• Az gelişmiş altyapı• Kayıtdışı ekonominin büyük payı• Ulusal ve sektörel düzeyde toplu sözleşmeler eksikliği• AB fonlarının sınırlı emilimi.• Ekonominin yüksek enerji kullanımı• Başta çokuluslu şirketler olmak üzere sınırlı sayıda şirketin modernizasyonu ve ekonominin zayıflığı.

Fırsatlar

- AB üyeliği, tek pazara ve dolayısıyla önemli bir sinyal etkisi sağlamayı mümkün kılmaktadır.
- AB fonlarının emilmesi.
- Altyapının iyileştirilmesi
- DYY, özellikle yüksek katma değerli sektörlerde BİT gelişimi
- Şoför olarak turizm
- Organik tarım
- Doğal kaynakları (yağ dahil)

Tehditler

- Küresel/Avrupa ekonomik krizi ve yavaşlama
- Yaşlanma nedeniyle kamu maliyesi için zorluklar (sosyal güvenlik)
- Kalifiye uzmanların eksiklikleri
- Büyüyen küresel rekabet
- Çevre şartlarına uyulmaması
- Siyasi istikrarsızlık
- Düzeltilmemiş yargı sistemi
- İşgücü piyasasından (mesleki) eğitim ve öğretime geri bildirim eksikliği
- İş ortamı yavaş yavaş ilerliyor

11. YARARLI ADRESLER

- TÜRKİYE CUMHURİYETİ BÜKREŞ BÜYÜKELÇİLİĞİ
Calea Dorobantilor 72, Sector 1
Bucharest/Romania
T:+40-21 206 37 00
F:+40-21 206 37 37
E: embassy.bucharest@mfa.gov.tr Çalışma
Saatleri: 9:00-12:00 16:00-17:00
- TÜRKİYE CUMHURİYETİ KÖSTENCE BAŞKONSOLOSLUĞU
B-DULFERDINAND,82,900704,CONSTANTA/ROMANIAT:
00 40-241 607 910; 607 218
F: 00 40-241 615 367
E: consulate.constantamfa.gov.tr
Görev Bölgesi: Constanta, Tulcea, Galati, Braila ve Calaraşi vilayetleri
- ROMANYA TÜRKİYE BÜYÜKELÇİLİĞİ ANKARA
Bükres Sokak 4, Çankaya, 06680, Ankara
0090.312.466.37.06
0090.312.427.15.30
<http://ankara.mae.ro> ankara@mae.ro
- ROMANYA BAŞKONSOLOSLUĞU İZMİR
1479 Sokak, No: 9 Alsancak / İZMİR
T: (+90) 232 465 04 63
(+90) 232 465 14 60
F: (+90) 232 465 09 38
E: izmir@mae.ro
izmir.mae.ro
- ROMANYA BAŞKONSOLOSLUĞU İSTANBUL
Yanarsusok., Narin Sitesi, nr.42, Etiler, Beşiktaş
T:+90 2123580515
T: +90 212 3580535
E: istanbul.vize@mae.ro <http://www.eviza.ro>
- Bükreş Ticaret Müşaviri
Bd.Magheru No:24, et4, apt.27
Sector1 Bucharest/ROMANIA
Tel: 00 40 21 / 318 39 39
Faks:004021/3184499
E-posta: bukres@ekonomi.gov.tr

12. KAYNAKÇA

1. Ekonomi Bakanlığı Bilgi Sistemi – www.ekonomi.gov.tr
2. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı – www.mfa.gov.tr
3. Türkiye İstatistik Kurumu – www.tuik.gov.tr
4. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği – www.tobb.org.tr
5. Uludağ İhracatçıları Birliği - <http://www.uib.org.tr/tr>
6. Trademap – www.trademap.org
7. Expodatabase - <http://www.expodatabase.com/>
8. World Meters - <http://www.worldometers.info/tr/>
9. The Economy Intelligence Unit (EIU) - <http://www.eiu.com/home.aspx>
10. Türk İş Adamları Derneği - <https://www.tiad.ro/>
11. <https://news.industriall-europe.eu>: Industry in Romania: State of the Play